

רק מתעניין
יהדות בקצב שלך

דרור יהב

רק מתעניין יהדות בקצב שלך

Dror Yahav

Just Wondering: Judaism at Your Pace

עורכים אחראים: גילה פיין, ראובן ציגלר

עורכת משנה: אפרת גרוס

עריכה לשונית: אברהם שפירא

הגהה: יגון חן

עימוד: רינה בן גל

עיצוב פנים ועטיפה: אליהו משגב

© כל הזכויות שמורות לדרור יהב, 2019

ספרי מגיד, הוצאת קורן

ת"ד 4044 ירושלים 9104001

טל': 02-6330530 פקס: 02-6330534

www.maggidbooks.com

ליצירת קשר עם המחבר: droryahav@gmail.com

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשרד או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 978-965-526-269-8 ISBN

נדפס בישראל 2019 Printed in Israel

לאבא ואמא

תוכן עניינים

יז	הקדמה מאת אביתר בנאי
כא	מבוא

שער ראשון: מרכיבי המערכת

3	פרק א: אלוהים
4	מיהו אלוהים? איך מתארים את אלוהים?
8	איך מאמינים? אהבה ויראה • ביטחון • שמות האל
12	מידע נוסף הראיה הקוסמולוגית – סיבה ראשונה ואחרונה • הבריאה המכוונת – התבוננות בגוף ובטבע • שורש המוסר • חוויה רוחנית
18	חמש נקודות על אמונה
19	להרחבה

21..... **פרק ב: האדם**

22..... **מהו האדם?**

גוף ונשמה

25..... **מדוע נברא האדם?**

• תיקון עולם • קדושה • "בכל דרכיך דעהו"
על חטאים ופספוסים

32..... **מידע נוסף**

• בחירה חופשית • שכר ועונש • תשובה •
קידוש השם וחילול השם

37..... **חמש נקודות על העולם והאדם**

38..... **להרחבה**

39..... **פרק ג: עם ישראל**

40..... **מיהו עם ישראל?**

עם ישראל – תעודת זהות • היסטוריה על רגל אחת
מיהו יהודי • ייחוס משפחתי • הגניוס היהודי • עם הנצח

47..... **מדוע נברא עם ישראל?**

עם סגולה • עם אחד, לב אחד

50..... **מידע נוסף**

גיור • בין ישראל לעמים • אנטישמיות • ארץ ישראל •
מצוות התלויות בארץ

55..... **חמש נקודות על עם ישראל**

56..... **להרחבה**

57..... **פרק ד: התורה**

58..... **מהי התורה?**

איך קיבלנו את התורה? • התורה שבכתב • התורה שבעל פה •
חשיבותה של התורה שבעל פה • השתלשלות תורה שבעל פה •
משנה ותלמוד

- 67.....איך יודעים למה התורה התכוונה?
מחלוקות • פסיקת ההלכה
- 72.....מידע נוסף
עשרת הדיברות • ביקורת המקרא והתשובה היהודית •
פרד"ס • ספר התורה
- 78.....חמש נקודות על התורה
- 79.....להרחבה
- 81.....פרק ה: מצוות
- 82.....מהן המצוות?
בין אדם למקום / בין אדם לחברו • מחשבה / דיבור / מעשה •
משפטים / עדות / חוקים • מצוות דאורייתא / דרבנן •
הערך המוסרי של ההלכה • עקרונות טובים
- 89.....איך מקיימים מצוות?
מי מחויב בקיום מצוות? • כוונה בקיום מצוות
- 92.....מידע נוסף
טעמי המצוות • ריבוי הפרטים בהלכה • התנגשות בין מצוות •
מנהגים
- 96.....חמש נקודות על המצוות
- 97.....להרחבה
- 99.....פרק ו: גאולה
- 100.....מהי גאולה?
מעגלי הגאולה • המשיח • תהליכי הגאולה
- 105.....איך מקרבים את הגאולה?
לחיות גאולה
- 107.....מידע נוסף
בית המקדש
- 110.....חמש נקודות על הגאולה
- 111.....להרחבה

שער שני: הפעלת המערכת

117 פרק ז: תפילה

118 מה?

- ♦ תפילה ספונטנית מול תפילת קבע ♦ מדוע דווקא שלוש תפילות? ♦ נוסח קבוע

121 איך?

- ♦ להיות אמיתי ♦ הכנה לתפילה ♦ כוונה ♦ קצב ♦ השכמה וברכות השחר ♦ תפילת שחרית ♦ תפילת מנחה ♦ תפילת ערבית / מעריב ♦ קריאת שמע שעל המיטה

137 מי?

138 מתי?

- ♦ זמני היום ♦ תפילת תשלומין

141 איפה?

- ♦ בית הכנסת ♦ תפילת יחיד ♦ תפילה פרטית: התבודדות

152 נספח: עזרי תפילה

- ♦ סידור ♦ טלית וציצית ♦ תפילין ♦ איך מניחים תפילין?

157 התחלה מהירה

159 פרק ח: אכילה וכשרות

160 מה?

- ♦ תיקון וקדושה

164 איך?

- ♦ דומם ♦ צומח ♦ חי ♦ המטבח הכשר

172 מי?

- ♦ בישולי נוכרים ויין נסך

174 איפה?

- ♦ למה צריך תעודת כשרות? ♦ דרגות הכשרות ♦ איך לקרוא תווית כשרות? ♦ תמיכה במקומות כשרים ♦ אכילה במקומות לא כשרים ♦ כשרות במקומות ציבוריים

178 התחלה מהירה

179 נספח: היחס לצמחונות ביהדות

181 פרק ט: ברכות

182 מה?

כוחה של ברכה

184 איך?

לפני האכילה והשתייה • ברכות אחרי האכילה והשתייה •
פרטי ברכות האכילה • ברכות הריח • ברכות השבח •
ברכות המצוות • "אשר יצר" • כללים שונים בענייני ברכות

193 מי?

194 התחלה מהירה

195 פרק י: שבת

196 מה?

זכר ליציאת מצרים • יום משפחתי • מעין עולם הבא •
עליית העולמות והאדם

202 איך?

הכנות לשבת • הדלקת נרות • קבלת שבת ותפילות •
קידוש וסעודות שבת • לימוד תורה • הברלה ומלווה
מלכה • "שמור" – 39 מלאכות • "שבות" • מעשה חול

209 מי?

חולים ופיקוח נפש • גוי של שבת

211 מתי?

כניסת השבת • צאת השבת

213 איפה?

עירוב

215 התחלה מהירה

217 נספח: המלצות לרשימת ציוד והכנות לשבת

הכנות לשבת • הצעה ללווח זמנים עקרוני לקראת שבת

219.....פרק יא: תלמוד תורה

220.....מה?

• תנ"ך • משנה • תלמוד (גמרא) • הלכה • מדרש •
מחשבה ואמונה • קבלה • חסידות • קביעת תוכנית לימוד

228.....איך?

שיעורים • חברותא • לימוד עצמאי • טכניקה •
דרגות הלימוד • עמל תורה וחזרות • עזרים

235.....מי?

לימוד לנשים • מצוות חינוך

237.....מתי?

239.....איפה?

מוסדות לימוד לגברים • מוסדות לימוד לנשים • מוסדות אחרים

242.....התחלה מהירה

243.....נספח: תוכנית לימודים למתחילים – "חמש האצבעות"

א. אצבע ראשונה – הלכה

ב. אצבע שנייה – תנ"ך

ג. אצבע שלישית – תורה שבעל פה, היקף

ד. אצבע רביעית – תורה שבעל פה, העמקה

ה. אצבע חמישית – מוסר / אמונה / חסידות / קבלה

251.....פרק יב: בין אדם לחברו

252.....מה?

254.....איך?

ואהבת לרעך – כמוך? • מצוות במחשבה • מצוות כדיבור •
מצוות במעשה

267.....התחלה מהירה

269.....פרק יג: תיקון המידות

270.....מה?

- 272 איך?
תיקון המעשים • לימוד תורה • תפילה • לטפל בשורש
- 276 התחלה מהירה
- 277 **פרק יד: צניעות**
- 278 מה?
מוחצנות מול פנימיות • שמח בחלקו
- 283 איך?
היחס לממון ורכוש • היחס לגוף וליופי חיצוני •
צניעות אצל נשים • צניעות אצל גברים
- 289 מי?
בין גברים לנשים • הלכות ייחוד, שמירת נגיעה וראייה
- 292 התחלה מהירה
- 293 **פרק טו: זוגיות ומשפחה**
- 294 מה?
מדוע להתחתן?
- 297 איך?
שידוכים • למה שידוך? • הדרכה לפני החתונה •
טקס החופה • הכתובה • שבע ברכות ושבת חתן / כלה •
אחרי החתונה: קדושת הבית היהודי • טהרת המשפחה •
טבילה במקווה • "פרו ורבו" • סימני הבית היהודי: מזוזה
- 309 מי?
- 311 מתי?
גיל הנישואין • זמן החתונה
- 313 איפה?
- 314 **נספח: טקסי חיים**
ברית מילה • זכר הבת • פדיון הבן • בת מצווה ובר מצווה •
אבלות

- 319** **פרק טז: מעגל השנה**
- 321** **לוח השנה העברי**
- 323** **ראש חודש**
 מה? • איך? • מי? • מתי? • התחלה מהירה
- 326** **הקדמה למועדים**
 רגלים / ימים טובים / מועדים דרבנן • חול המועד • מחברת התחקירים
- 328** **ראש השנה**
 מה? • איך? • מי? • מתי? • התחלה מהירה
- 332** **יום הכיפורים**
 מה? • איך? • מי? • מתי? • התחלה מהירה
- 336** **סוכות**
 מה? • איך? • מי? • מתי? • התחלה מהירה
- 342** **שמחת תורה**
 מה? • איך?
- 344** **חנוכה**
 מה? • איך? • מי? • מתי? • התחלה מהירה
- 347** **ט"ו בשבט**
 מה? • איך?
- 349** **פורים**
 מה? • איך? • מי? • מתי? • התחלה מהירה
- 354** **פסח**
 מה? • איך? • מי? • מתי? • התחלה מהירה
- 362** **ספירת העומר ומועדי אייר**
 ספירת העומר • יום הזיכרון לשואה ולגבורה • יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל • יום העצמאות • ל"ג בעומר • יום ירושלים
- 368** **חג השבועות**
 מה? • איך?

370תעניות החורבן וימי בין המצרים
מה? • איך? • מי? • מתי?

שער שלישי: פתרון בעיות

379פרק יז: מעבר בין עולמות

381לזנק למים או להישאר בחוץ?

385לאט-לאט או מהר-מהר?
ההנאה שבאיטיות • הכול בסדר • נעשה ונשמע

390לשמור בפנים או להוציא החוצה?
יוצאים לאור • מראה חלקי

395לתפוס מרחק או להישאר?
בחיק המשפחה • עשרת הדיברות למתקרב • כמה מילים להורים •
כללים לבני המשפחה

406עשה לך רב
איך מוצאים רב? • ואיך לא מוצאים רב

410לזכור או לשכוח? היחס אל העבר

412קמח או תורה?
אז איך משלבים את התורה בחיים?

415פרק יח: החברה הדתית

417חשיבות הקהילה

418המפגש עם שומרי המצוות

420החברה החרדית
ליטאים • חסידים • ספרדים

434דתים-לאומיים

438	בעלי תשובה.....
	♦ היחס לבעלי התשובה בעולם החרדי ♦
	♦ היחס לבעלי התשובה בעולם הדתי-לאומי ♦ קהילות לבעלי תשובה

שער רביעי: שאלות נפוצות

446	אמונה.....
448	התקדמות.....
449	הופעה חיצונית.....
450	לימוד תורה.....
451	שומרים על קשר.....
453	היחס לעולם.....
456	החברה הדתית.....
458	שבת.....
460	צניעות.....
462	לימוד תורה.....
465	סיכום.....
469	לקריאה נוספת.....
	אמונה, בריאה ואדם, גאולה ♦ תלמוד תורה ♦ שבת ♦
	♦ כשרות ואכילה ♦ תפילה וברכות ♦ התבודדות ותפילה אישית ♦
	♦ מצוות בין אדם לחברו, תיקון המידות ♦
	זוגיות, משפחה יהודית וצניעות ♦ מועדים ♦
	תהליכי התחזקות ותשובה
473	תודות.....
475	רשימות.....
479	הערות.....
499	מפתח.....
507	נספח תמונות.....

הקדמה מאת אביתר בנאי

בתלמוד מסופר על ויכוח עתיק שנערך בין אנטונינוס, קיסר רומא, ובין רבי יהודה הנשיא ("רבי"), בשאלה מתי נכנס באדם היצר הרע.

אנטונינוס אומר שהיצר נכנס בתינוק רק ברגע שהוא עומד לצאת לאוויר העולם, ואילו רבי טוען שהיצר הרע נמצא שם כבר משעת העיבור, כשהוא בבטן אימו. אנטונינוס טוען בתגובה שאם זה אכן כך והיצר הרע נכנס כבר בזמן העיבור, התינוק היה בועט באימו ומנסה לצאת קודם בשלותו. בסופו של הוויכוח משתכנע רבי ולומד מחברו הלא יהודי: כשהעובר בבטן אימו, עדיין אין בו רע.

מהותו של עובר – שהוא בהתהוות. כמה מופלא התהליך הכמוס הזה של התפתחות אדם חדש. איך הוא צומח ומתפתח ומבשיל ומתקדם, תמיד לקראת. כל עוד הוא עובר, הוא לרגע לא נשאר באותה נקודה. התנועה הבלתי פוסקת הזו מעידה עליו שאין בו רע.

היצר הרע הוא אותו הקול שאומר לאדם: "הגעת, עצור! איך שאתה עכשיו, זה מה שאתה". לכן הוא כל כך מסוכן.

בשאלות יש מרחבים של אינסוף. צריך תמיד לזכור שהתורה שאנחנו לומדים היא אינסופית, אף פעם לא מפוענחת. אחרי כל תירוץ מסתתרת עוד קושיה ואחריה עוד תירוץ וכך הלאה, לעולם.

אני יודע שגם הנשמה שלי היא אינסופית, פלאית, ולכן לעולם לא אפסיק לגדול, לצמוח, להשתנות, להכיר את עצמי. לעולם לא אכיר עד הסוף את אשתי, את ילדיי. תמיד יש עוד לגלות להתקרב, לדייק. לא לנוח.

הצמיחה מתרחשת בתנועה שבין השאלה והתשובה. אם אצמד רק לשאלות שעולות אצלי, אני עלול להגיע ליהירות ולהתנכרות – מה שאני לא מבין

ומה שלא מסתדר עם השכל שלי, אין לו זכות קיום. לעולם לא אוכל לצמוח למחוזות האינסופיים שקיימים מחוץ להשגה הבטוחה שלי.

אם אצמד רק לתשובות שנותנים לי, אני עלול להרגיש דיכוי – מה שאני חושב או מרגיש לא מסונכרן עם מה ש"נכון", אז מי אני בכלל שאחשוב או ארגיש? לעולם לא אוכל לחוות את כל העושר שגנוז במחוזות האינסופיים שאני מאמין בהם. כאילו יש לי תיבת אוצר שאני שומר עליה בקנאות, אבל מפחד לפתוח אותה.

כל שאלה מערערת על הבועה שבה אני חי, ופותחת אותי לעולם רחב יותר. כל תשובה נותנת לי מסגרת בהירה שמשרגת את תפיסת העולם שלי. וכך הלאה והלאה, עד בלי קץ. עוד שאלה ועוד תשובה, עד שלאט-לאט אני מתחיל להבין שהמסגרת שאני חי בה אינה אלא ביצה... אני צריך לבקוע אותה ולגלות שהעולם גדול יותר, אלוהים כביר יותר, האדם פלאי יותר. עוצמת התגלית וקצב ההתפתחות תלויים באומץ שלי לשאול שאלות, ובנכונות שלי להתמסר לתשובות.

יש קסם בנשיאת הפכים, להיות גם וגם. הדור שלנו מפחד מדי להיכנס פנימה, וצריך לחזק אותנו ללכת על זה. כשאני חזרתי בתשובה הרגשתי דחיפה עצומה "להישרף" על התורה, ושקעתי בבית המדרש בלי הגבלה כמעט. זה לא היה קל. הייתי צריך להתבטל, לשבור משהו בתוכי, כדי לגלות שכבות שלמות שמסתרות מתחת.

מצד שני, צריך כל הזמן להיזהר לא לאבד את עצמי, לתת אמון בהרגשות שלי ובמה שעובר עלי. מצד אחד – ביטול כלפי רצון ה', מצד שני – יכולת להקשיב לעצמך, לכבד את מה שאת ואתה מרגישים. זה מין ריקוד כזה: אתה מתקדם, קצת נשאר במקום, זו לצד הזה ואז לצד השני.

זה לא מקרה שספר היסוד של העולם ההלכתי והאמוני שלנו – התלמוד (גמרא) – כל כולו מורכב מקביעות שמתערערות, משאלות נוקבות ותירוציהן, מחשיפה של הנחות יסוד שלא היינו מודעים אליהן. נראה שבגלל זה אמר לי הרב עופר גיסיין משפט גדול שאני לוקח איתי מאז: "אף פעם אל תוותר על בוקר של גמרא". עם כל המשיכה שלי לחסידות, לתורת הנפש, לעיסוק בדברים פנימיים שקורים בתוכי ומצילים אותי, אני יודע שהעצה הזו היא הגדולה שבעצות.

כתוב בפרקי אבות: "וְהוּי מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוֹרֶן שֶׁל חֲכָמִים, וְהוּי זְהִיר פְּגַחֲלֵתָן שְׁלֵא תִפְּוֶה". להתחמם באש, אבל לא לגעת בגחלים הלוחשות. שיהיה לנו כבוד לחוכמה ורצון לשבת באורה, אבל גם כבוד למידה ולקצב שלי. להתחמם ולא להשרף.

הייתי שמח לפגוש את הספר הזה כשעשיתי את צעדי הראשונים. הוא יכול להיות בסיס להתפתחות בריאה אם ההתקדמות שלכם תהיה בתנועה של רצוא ושוב, קדימה ואחורה, שאלות ותשובות. ביניכם ובין עצמכם, ביניכם ובין בורא עולם.

תקראו, תחשבו, תקשיבו לדברים ולעצמכם. שני צעדים קדימה וצעד אחורה. והעיקר – בנחת.

מבוא

כשלמדתי בתיכון, השתתפתי במשלחת תלמידים מבית הספר החילוני שבו למדתי. נסענו לגרמניה, למפגש עם משלחת מקבילה של תלמידים שלמדו בבית ספר נוצרי־קתולי. המטרה הייתה לקרב בינינו כדי לגשר על משקעי העבר וליצור עתיד חדש. במשך שבועיים שלמים התארחנו בבתיהם, יצאנו לפאבים, דיברנו וצברנו חוויות משותפות. כמו כל חבריי, גם אני נסעתי בעיקר בשביל החוויה. לא תיארתי לעצמי עד כמה המסע הזה עומד לשנות את חיי.

בשבת בבוקר נסענו כולנו, ישראלים וגרמנים כאחד, לתפילת שחרית בבית הכנסת המרכזי בעיר שבה התארחנו. אנחנו, הישראלים, היינו שיכורים מחוויית הביקור בחוץ לארץ, ולא מצאנו עניין בבית הכנסת. למעשה, השתוקקנו להמשיך לאטרקציה הבאה – מוזיאון המכונניות של מרצדס או משהו כזה. נכנסנו באיחור לאולם התפילה, שהיה ריק כמעט לחלוטין, ומיד חיפשנו דרכים להעביר את הזמן. חלק מאיתנו דפדפו בספרים, חלק דיברו ביניהם. דווקא הגרמנים, שבאו מבתיים ארוקים וידעו די הרבה על יהדות ועל תנ"ך, כיבדו את התפילה והתעניינו בה מאוד.

ואז, בעודי בוהה בקירות בחוסר עניין, ניגש אליי אחד הבחורים הגרמנים, הושיט לי סידור עם תרגום לגרמנית ושאל בתמימות: "תוכל להראות לי איפה אנחנו נמצאים בתפילה?".

נערתמי ממקומי. מובן שלא ידעתי. גם איש מהחברים סביבי לא ידע. גירדתי את הראש במבוכה, לקחתי את הסידור וניסיתי, מתוקף היותי היהודי שבינינו, לגלות את התשובה. אך לשווא. למרות שחגגתי בר־מצווה ועליתי לתורה כמה שנים קודם לכן, לא ממש הכרתי את התפילה, והמבטא הגרמני הכבד של החזן הקשה עלי להבין מה הוא אומר. תוך שאני מנסה לחשוב על תירוץ טוב

כא

שיעזור לי ליישב את מצפוני, חלפה בי מחשבה. רק יום קודם לכן ביקרנו, ישראלים וגרמנים, במחנה ריכוז, ביקור שהותיר בנו רושם עצום. עברנו בין הצריפים, נגענו בגדרות התיל וערכנו טקס זיכרון עם שירים עצובים לזכר היהודים שנרצחו שם. נשבענו לזכור, לזכור ולעולם לא לשכוח.

אבל באותו רגע, באולם הכמעט ריק בבית הכנסת של בון, שאלתי את עצמי: את מי בדיוק אני מייצג כאן? אני מרגיש זר בבית הכנסת לא פחות, אולי יותר, מהגרמנים שאיתנו. למען האמת, מבחינות רבות אין בינינו שום הבדל – אנחנו מתלבשים אותו דבר, שומעים את אותה מוזיקה, אוהדים את אותן קבוצות כדורגל. איזה מין יהודי אני, ובמה בדיוק מתבטאת היהדות שלי?

נזכרתי שכהכנה למשלחת, שמענו סדרת הרצאות על ההיסטוריה של יהודי אירופה. עכשיו הבנתי שאני אולי יודע הרבה על הדרך שבה יהודים מתו, אבל איני יודע כמעט דבר על הדרך שבה יהודים חיים. באותו רגע נשבעתי לעצמי שבועה, שרק כעבור כמה שנים תקבל דמות וצורה – לעולם, לעולם! לא ישאל אותי שוב אדם שאלה כלשהי על המסורת שלי, ואני לא אדע לענות.

* * *

שם, במובן מסוים, החל המסע שלי ושל הספר הזה. לימים גיליתי שמסע דומה מתרחש אצל צעירים (ואף מבוגרים) רבים, שמחפשים, כמוני, את דרכם אל זהותם היהודית. בשנים שחלפו מאז הביקור בגרמניה שמעתי מאנשים שונים אינספור סיפורים על הדרך המיוחדת שבה התעוררה לפתע הנקודה היהודית בתוכם: לאחת זה קרה במנזר בודהיסטי, כשביקשו ממנה להשתחוות לפסל; למישהו אחר כשראה את חבריו לפלוגה מניחים תפילין מוקדם בבוקר; אחד מצא נחמה במילות הקדיש שהתחיל לומר לאחר שאביו נפטר; ואחרת – מתוך תחושת ריקנות כבדה שאפפה אותה בשיא הצלחתה כדוגמנית מפורסמת.

נדמה לנו שהעובדה שאנחנו יהודים איננה מקרית אלא נושאת עמה איזו בשורה, סוד שלא מדברים עליו. אבל הסוד חמק עבר, ונותר נעול מפנינו. יש לנו תחושה שהסתירו מאיתנו משהו. דילגו עלינו, שכחו לספר לנו מי ומה אנחנו, ואין לנו כל כך את מי לשאול. הסיפור האישי שלנו אולי שונה, אבל לכולנו יש רצון להתחבר אל אותו דבר עמוק שלא ניתן להסביר במילים. אנחנו מחפשים אוצר גדול שרק שמענו על קיומו, אבל אין לנו לא מפה, לא כלי עבודה ולא זקן חכם שיורה לנו את הדרך.

תמיד נמשכתי לחיפוש אחר משמעות החיים. כבר כנער השקעתי את עצמי בפילוסופיה, פסיכולוגיה, בודהיזם ועוד שיטות אזוטטריות ומיסטריות. הייתי משוכנע ששם אמצא את התשובה, ששם תתגלה האמת. אבל פעם אחר פעם הרגשתי שמהו לא לגמרי מסתדר.

רק בסוף, בלית ברירה, הגעתי אל היהדות, אבל כשביקשתי ללמוד עליה יותר, נתקלתי בכעיה. מאיפה מתחילים? את מי שואלים? עם מי אפשר להתייעץ? לא הכרתי כמעט אנשים דתיים, ואלה שפגשתי לא ענו לי את התשובות שחיפשתי. התביישתי לברר, כי לא רציתי שיחשבו שאני חוזר בתשובה חלילה, והייתי בעל גאווה רבה מכדי לפנות לרב שילמד אותי את מה שאינני יודע. ועוד דבר – אודה על האמת, חששתי גם מכל הסיפורים על "שטיפת מוח", כתות והתרחקות מהמשפחה. פחדתי שאם אתעניין מדי, בסוף אני עלול להפוך ל"אחד מהם", ובינינו, מי רוצה להיות "כזה"?

כל הדברים האלה הובילו לכך שאת הדבר היקר לי ביותר – זהותי – חששתי לברר. גיששתי באפלה. לאט-לאט ליקטתי ספרים, כתבי עת ומאמרים שבעזרתם בניתי מאגר ידע נרחב, אך גם אקראי למדי. שנים עברו עד שמצאתי את דרכי, בהדרגה ובאיטיות, אל עולמה של היהדות ואל המקום שלי בתוכה. אלה היו שנים מלאות שמחה וסיפוק, אך גם מלוות בהרבה בלבול וחיפוש.

בשנים שחלפו מאז, הפכתי בעצמי למדריך לאנשים שמגששים את תחילת דרכם בעולם היהדות. הבנתי שהחוויות והתובנות שצברתי עשויות להיות בעלות ערך גדול עבורם, ועם הזמן גם פיתחתי יכולת לתרגם בין העולמות, לתווך את היהדות המסורתית, ה"הארדקור", בצורה שתתאים גם למי שגדל בתרבות ובאורח חיים שונים לחלוטין.

זמן רב מלווה אותי המחשבה שאם רק היה לי מורה שיאיר לי את הדרך, דרכי הייתה אולי קלה ופשוטה יותר. אולי הייתי יכול להימנע מבורות רבים שנפלתי אליהם פעם אחר פעם, ולעלות על השביל שייקח אותי בבטחה על שביל האבנים המוזהבות. במשך זמן רב הרגשתי רצון עז לכתוב מדריך שיתבסס על ניסיוני האישי, אך לקח להחלטה כמה שנים לצאת על הפועל. במשך כתיבת הספר הנחה אותי בעיקר כלל אחד – שזה יהיה הספר שהייתי רוצה לקרוא בעצמי אז.

מטרת הספר

הספר מציג את יסודות היהדות, אמונותיה ומצוותיה בצורה תמציתית ופשוטה. הוא מאפשר למי שרוצים בכך להתחיל את צעדיהם הראשונים ולהתקדם בקצב המתאים להם. כדי להקל עליכם, בניתי אותו בצורה של מדריך למשתמש, והוא כולל ארבעה שערים:

בשער הראשון אציג את **מרכיבי המערכת**. בפרקים אלה נפגוש את עולם המושגים הבסיסי של היהדות ואת הנושאים היסודיים שהיא מדברת עליהם: אמונה באלוהים, תכלית האדם, תורה ומצוות, עם ישראל, לאן מתקדם העולם. כמובן, אי אפשר להקיף בספר אחד את הרעיונות היהודיים הגדולים שהתפתחו במשך אלפי שנים, אבל אני מקווה שלפחות המושגים המרכזיים יתבררו, ויאפשרו לגבש תמונת עולם בהירה.

בשער השני נכיר את דרך **הפעלת המערכת**. בחלק זה אפרט על מצוות מעשיות כמו שבת, כשרות, לימוד תורה, תפילה ובית הכנסת, ברכות, בית ומשפחה, מועדים וחגים. בכל נושא יוצג תחילה העיקרון שעומד מאחוריו, ולאחר מכן הפרטים המעשיים **החשובים ביותר** שצריך להכיר. בסוף כל פרק יופיעו הנחיות ל"התחלה מהירה" – הדרכות קונקרטיות כיצד להתחיל לקיים את הדברים בפועל, לאלה שרוצים ומרגישים מוכנים.

השער השלישי נקרא **פתרון בעיות**. ההתקרבות ליהדות מעוררת לעיתים מגוון של קשיים: חברתיים ותרבותיים, נפשיים ואישיים; מול המשפחה, בני הזוג, חברים, עמיתים לעבודה, וכמובן גם בתוך הנפש פנימה. בשער זה הבאתי שני פרקים שהם בעיניי חשובים למדי: הראשון עוסק בחוויה האישית בשלבים השונים של תהליך ההתקרבות ליהדות, ובו תמצאו גם עצות למגוון מצבים שאולי תיתקלו בהם. נדון בהצבת יעדים ומטרות בתחום הרוחני, בדרכים להקל את ההתמודדות עם התהליך שאתם עוברים ועם השינויים שהוא מביא באורח החיים, ביחסים עם המשפחה, עם החברה ובעצם, עם כל העולם... הכנסתי כאן הרבה מניסיון החיים שלי, של חבריי, תלמידי וחוזרים בתשובה ותיקים שעברו דרך דומה, ואני מקווה שהוא יסייע לכם להתחמק מבעיות נפוצות, לעקוף מכשולים ויקל את הדרך אל חיי אמונה ותורה.

השער הרביעי נקרא **שאלות נפוצות**, והוא מרכז שאלות ותשובות במגוון נושאים שלא נכנסו לפרקים הקודמים.

ובכל זאת, יש כמה הבדלים משמעותיים בין הספר הזה ובין מדריכים אחרים.

בדרך כלל, את המדריך למשתמש כותבים האנשים המומחים והמנוסים ביותר, שיודעים הכי הרבה על המוצר שהם מציעים. במקרה הזה, אני ודאי אינני ה"יצרן", ומבחינת רמת הידע והניסיון – אף על פי שבמהלך כתיבת הספר למדתי המון, ערכתי מחקר מעמיק וגם התייעצתי עם מבינים גדולים בכל אחד מהנושאים שכתבתי עליהם – אינני מעיד על עצמי שאני "מומחה" ליהדות. יש אנשים שיודעים ומנוסים יותר ממני, ולכאורה היה נכון שהם יכתבו את הספר הזה.

אלא שבפועל, לא תמיד אלה שיודעים הכי הרבה הם גם האנשים המתאימים ביותר לכתוב את המדריך למשתמש המתחיל. מדוע? מכיוון שאף על פי שהם יודעים הכי הרבה, הם לא בהכרח מכירים את הדרך שבה הלקוח משתמש במוצר שלהם, ולא את הקשיים היומיומיים שהוא חווה. דמיינו לרגע חוברת הפעלה של מכונת כביסה – כמה מאיתנו זקוקים לכל עשרות הפונקציות שנמצאות בה? לפעמים אנחנו פשוט רוצים לדעת איך מכבסים חולצת טריקו בלי שהצבע ידהה. המשתמש המתחיל פשוט רוצה להבין את הבסיס, וזה מה שניסיתי ליצור בספר הזה.

שנית, במדריך למשתמש יש לרוב דרך אחת ויחידה לבצע כל פעולה בצורה נכונה. ביהדות, לעומת זאת, יש מגוון דעות ותתי-דעות, והניסיון לתמצת את כולן לספר אחד הוא יומרני למדי. השתדלתי לסכם את הרעיונות הגדולים בצורה פשוטה, כדי לאפיין קו מרכזי של "היהדות" כפי שאני מבין ומאמין. לאורך הספר אני משתמש בצורת הביטוי "היהדות אומרת כך", "על פי היהדות..."; האם זה אומר שיש דרך אחת בלבד להסתכל על הדברים? סביר שיהיו מי שיחלקו עלי. אך כפי שתראו, מחלוקת בין דעות היא תופעה מקובלת, ואפילו חיובית, בעולם היהודי.

ועוד דבר: הספר ודאי יעורר אצלכם שאלות רבות. אולי תחשבו שיש נושאים שלא הקדשתי להם די רוחב פס, וזה מצוין. כאמור, אינני חושב שאפשר לענות על הכול. מבחינתי, תפקידי הוא לפתוח לכם צוהר קטן וממוקד אל עולמה העשיר של היהדות. לאורך הספר תמצאו רשימות של ספרים "להרחבה" ו"לקריאה נוספת" – מומלץ מאוד למי שרוצה ללמוד עוד.

למי מיועד הספר?

הספר מיועד לכל מי שרוצה להתחיל במסע אל היהדות, ולא יודע מאיפה להתחיל. הוא נכתב באהבה לכל המבולבלים והמחפשים, הרוחניים והמעשיים, שהולכים לאיבוד בים החיים; לאלה שמתחילים תהליך "התחזקות" או חזרה בתשובה וצמאים ליד מכוונת, ולמי שכבר נמצאים בשלבים מתקדמים יותר ומרגישים שמהו עדיין לא שלם.

הוא מיועד גם לכם, בני המשפחה והחברים, שרוצים להבין מה עובר פתאום על הילד או האחות שלכם, וייתן לכם עצות איך להתנהל מולם בצורה נכונה – לטובת כולכם. הוא מתאים מאוד למי שמתעניינים בתהליך גיור או כבר נמצאים במהלכו.

ולבסוף, הוא יסייע למורים ומרצים שמחפשים תוכני לימוד למתחילים, המסודרים בצורה מובנית ובהירה.

לא מעט ספרי הדרכה ליהדות נכתבו עד היום. חלקם הפכו לקלאסיקה ועדיין עושים את מלאכתם נאמנה, וחלקם התיישנו עם השנים. אני מוריד את הכובע בפניהם ובפני מחבריהם, וגאה להיכנס למועדון הנחשב הזה.

ובכל זאת, ייחודו של ספר זה הוא כפול. ראשית, בתוכן – לאורך הספר אראה את החיבור המיוחד, בעיניי, שהיהדות עושה בין רוח למעשה, בין תיאוריה ופרקטיקה, בכל תחומי החיים. נראה כיצד האמונות והרעיונות הנשגבים ביותר יורדים בסופו של דבר עד לפעולות השגרתיות והמעשים הכי יומיומיים שלנו. שנית, בסגנון – השתדלתי להתאים את הספר לקוראים שחיים טכנולוגיה, אינטרנט ורשתות חברתיות, ולהתייחס לקווים הייחודיים שלנו, צעירים ישראלים של דור ה-Y והדורות שכבר באים אחריו. ויחד עם זאת – התאמצתי לשמור על רמה גבוהה, לא מתפשרת, שמאמינה שבכל אדם קיימת שאיפה לרבדים עמוקים וחכמים.

אז למה "רק מתעניין"? כי אי אפשר להכחיש שיש לנו רתיעה מיהדות. אנחנו סקרנים, רוצים לדעת עוד, אבל גם לא רוצים להתחייב. אז תדעו שמותר ואפשר ורצוי להתעניין, ואם רוצים, גם להתקדם – אבל בקצב שלכם.

הספר נכתב עבור גברים ונשים כאחד, ורובו פונה לשני המינים כאחד. במקומות שבהם ישנם הבדלים בין פרטים מסוימים הנוגעים לגברים

ולנשים, התייחסתי לכך. אף שהספר נכתב בלשון זכר, כמקובל בעברית, כל מילה בו נכתבה מתוך מחשבה עמוקה גם עבורכן, ציבור הקוראות.

הספר מיועד לבני כל העדות והחוגים, ובמקומות שבהם קיים הבדל משמעותי בין מנהגי העדות – ציינתי אותו.

איך לקרוא את הספר?

כתבתי את הספר כיחידה אחת, ופרקים מתקדמים יותר מתבססים על רעיונות שהזכרתי כבר. לכן מומלץ לקרוא אותו לפי הסדר. מצד שני, תראו לי מישהו שקורא מדריכים לפי הסדר...

אם יש נושא שמעניין אתכם במיוחד, תוכלו לקפוץ אליו ואחר כך להשלים את הקטעים שדילגתם עליהם. כך או כך, בסופו של דבר אני ממליץ לכם לעבור על כל הפרקים, כולל נושאים שנראים לכם כרגע פחות רלוונטיים לחייכם. ועוד דבר – אפשר לקרוא פרק, לחשוב עליו, לנסות ליישם, לראות איך זה עובד אצלכם. וכמו שתראו לאורך כל הספר, הגישה שבה אני דוגל היא שלא שאלא חייבים הכול מהר-מהר, ואולי אפילו עדיף לקחת את הזמן.

להורים, לבני המשפחה ולחברים של ה"מתחזקים" למיניהם – אף על פי שנדמה לי שגם אתם תפיקו ערך רב מקריאת הספר במלואו, נדמה לי שפרק יז, העוסק בתהליכים, יעניין אתכם במיוחד.

הפניות לסידור

בכותרות שלאורך הספר תמצאו הפניות שנראות כך:

הפניות אלה נועדו להקל עליכם למצוא את הנושא בתוך סידור התפילה. הן מציינות את העמודים המתאימים בסידור קורן בשלושת הנוסחים המקובלים ביותר, על פי הסדר הבא מימין לשמאל: אשכנז | ספרד | עדות המזרח. בגוף הטקסט ההפניה למספרי העמודים בסידורים תופיע כך: 101|36|18 – עמוד 18 בסידור נוסח אשכנז, עמוד 36 בסידור בנוסח ספרד, ובעמוד 101 בסידור בנוסח הספרדים (פירוט על נוסחי הסידורים השונים תוכלו למצוא בפרק ז, על התפילה).

קריאה אחרונה לנוסעים

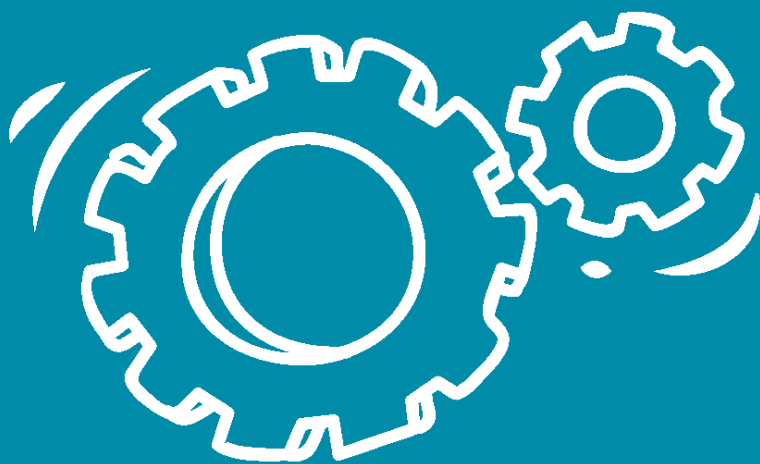
השלבים הראשונים במסע אל היהדות הם קסומים ומלאי פלא. זוהי תקופה של בלבול לצד גילויים רבים על עצמכם, על משפחתכם ועל עמכם, ומלווים לרוב בהתעלות רוחנית גדולה. ייתכן שאתם כבר נמצאים במה שמכונה בסלנג הדתי 'באורות' – תחושה שמזכירה התאהבות, שבה האדם מתנתק מסביבתו ומרוכז כל כך במושא אהבתו, עד שאינו מעוניין לעסוק בשום דבר אחר.

אלא שה'אורות', ואיתם תחושת ההתעלות המתוקה, הם כמו ברק המבזיק לרגע, זרם חשמלי שמופיע בעוצמה אדירה – ומתפוגג אחרי זמן קצר. אם לא יימצא כלי מתאים שיוכל לקלוט את כל האנרגיה הזו, היא תיעלם במהירות כשם שהופיעה. זו הסיבה שחלק גדול מהעבודה שלנו יהיה לפתח 'כלים' מנטליים שיוכלו להכיל את האור לאורך זמן, ויאפשרו לו להופיע בצורה מתוקנת.

במדרש מסופר על רבי יהושע שהלך פעם בדרך וראה ילד יושב בצומת דרכים. הוא שאל אותו כיצד מגיעים לעיר, הילד הצביע על דרך אחת ואמר "זוהי דרך קצרה וארוכה", ואז הצביע על השנייה ואמר "זוהי דרך ארוכה וקצרה". רבי יהושע החליט ללכת בדרך הקצרה-הארוכה. ואכן, כעבור זמן קצר ראה את העיר, אבל הדרך הייתה חסומה בקוצים ודרדרים שלא אפשרו לו לעבור. הוא חזר אל צומת הדרכים ושאל את הילד: "למה אמרת לי שאפשר להגיע מכאן לעיר?". והילד השיב בחיוך: "האם לא אמרתי לך שזוהי דרך קצרה וארוכה?..."

רוב הזמן אנחנו רוצים ללכת בדרך הקצרה, עדיף גם המהירה, ואם אפשר – שתיגמר כבר. רוצים שהכול יקרה עכשיו, להספיק כמה שיותר, לקבל הכול מיד. אבל כולנו גם יודעים שהדברים המיידים – כמו שהם באים, כך הם חולפים. הסבתות שלנו כבר שכחו את מה שאנחנו מסרבים ללמוד: רק מה שמתאמצים בשבילו, נשאר איתנו באמת. לכן בדרך הארוכה-קצרה, ותגיעו בכטחה. לפעמים בניית הכלים נראית יבשה ומשעממת, מתישה ומייגע, ואין בה את אותה התרגשות מתמדת כמו שאנחנו רוצים ומדמיינים. אבל אם תדבקו בדרך הסלולה הזו, תגלו שבסופו של דבר זוהי הדרך היחידה אל הארמון.

שער ראשון

מרכיבי המערכת

פרק א: אלוהים

בלעדי אמונה באלוהים אי אפשר להבין דברים.
יש אנשים, חיות, עופות, בהמות, רמשים,
ולכולם מידות שונות של שכל.
כשאני משייל בשדה בוקר, בוקר וערב,
אני פוגש רמש קטן שגם הוא הולך ברחוב.
אבל כשהוא רואה אותי,
הוא רץ הצידה כדי שלא ארמוס אותו.
לאדם יש שכל עוד יותר מזה.
אך יש שכל עליון על שכל האדם
וזה האלוהים,
יען כי הוא
קובע הכל.

(דוד בן־גוריון, בערוב ימיו)¹

ריבוננו של עולם, אנה אמצאך?
אנה לא אמצאך?
שמיים – אתה
ארץ – אתה
מזרח – אתה
מערב – אתה
צפון – אתה
דרום – אתה
אם ייטב לי – הרי זה אתה
אם יכאב לי -- שוב אתה
ואם זהו אתה – הרי הכול טוב.
רק אתה! תמיד אתה!
אתה! אתה! אתה!

(רבי לוי יצחק מברדיצ'ב, תרגום מיידיש)

מיהו אלוהים?

מרכיב

אנחנו, כל בני האדם, הננו אנשים מאמינים. אנחנו מאמינים שהשמש תזרח גם מחר, שעזרה לחבר היא מעשה טוב, ושההורים שלנו הם באמת הורינו. כולנו, אפילו מי שרואה את עצמו ככופר גמור, מלאים באמונה. האמונה, מלשון "אמון", היא תחושת ודאות שדבר מסוים הוא אמת. החיים מלאים אי-ודאות, ובכל זאת אנו מצליחים להתגבר עליה באמצעות האמונות שלנו. איננו יודעים אם מחר, כאשר נניח את רגלינו מחוץ למיטה, באמת תהיה שם קרקע, אך אנחנו מאמינים שכן, ובדרך כלל זה מספיק.

אולם שלא כמו אמונות אחרות, האמונה באלוהים משפיעה על כל תפיסת החיים. אמונה במובן היהודי היא הפנמה מלאה של העובדה שיש בורא לעולם, שמשגיח על הבריאה ושהביא אותנו לעולם הזה בשביל מטרה מסוימת. זו איננה ידיעה שכלית בלבד, אלא ביטחון פנימי שכך הדבר. ועם זאת, אף אחד לא נולד עם אמונה שלמה; כל חיינו הם גילוי ופיתוח של גרעין האמונה שבקרבנו.

למרות שלכאורה אפשר לקיים מצוות גם בלי להאמין, היו מחכמינו שהגדירו את האמונה כמצווה הראשית והחשובה ביותר, שמופיעה בדיבר הראשון מעשרת הדיברות: "אֱנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" (שמות כ). בניגוד למצוות אחרות שיש להן פן מעשי יותר, כאן הציווי הוא על הכרת הבורא וידיעתו.

איך מתארים את אלוהים?

אולי זו בדיוק הבעיה, שמנסים לתאר אותו. משום שאלוהים שהיהדות מאמינה בו – "אין לו דמות הגוף ואינו גוף"². הוא איננו קוסם, לא ישות רוחנית מספר פנטזיה, לא סבא עם זקן שיושב בשמיים ומביט לצלחתנו לראות מה אנחנו אוכלים. אז מה הוא בעצם?

אינסופי. האינסוף מתנשא למעלה מכל המילים, הרגשות והמחשבות שנוכל להעלות בדעתנו. האינסוף קודם לעולם בזמן, בלתי ניתן להגדרה, וכולל את כל מרכיבי המציאות שאנו מכירים כמו חומר, מרחב, זמן, נפש ותחושת קיום, אך גם מושגים שאין לנו יכולת להבין או לתאר. הוא מתנשא מעבר לגדרי השכל וההכנה האנושיים, וכמו שאמר הנביא: "כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי" (ישעיהו נה). בניסוח חסידי מפורסם, האמונה באלוהים מתחילה במקום שבו השכל מסתיים.

בלתי מוחשי. מכיוון שאת אלוהים אי אפשר לתפוס בכלים אנושיים, היהדות התנגדה כל כך להגשמת האל (מלשון גשמיות, חומריות): "לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה" (שמות כ). תפיסה מוגשמת של אלוהים מובילה לדמיונות מעוותים, שמצמצמים את אינסופיותו של אלוהים ודוחקים אותו לתוך משבצת אנושית. למשל, השאלה "האם אלוהים יכול לברוא אבן שהוא לא יכול להרים" מניחה שאלוהים מתנהל בקטגוריות של "אבן" (חומר) ו"להרים" (פעולה). לשאלה הזו יש משמעות רק בעיניים אנושיות, אך לא כשמדברים על אלוהים, שנמצא מעבר לשכל ולהיגיון שלנו. מבחינת האינסוף, השאלה חסרת משמעות ממש כמו לשאול "האם הצבע הצהוב הוא אי-זוגי".

אחד. אלוהים הוא הכול, ואין מציאות מבלעדיו. הוא יוצר את העולם, אבל אינו משתנה. הוא נמצא מעבר למציאות, ועם זאת שורה בתוכה. במובן מסוים המציאות היא כמו עץ וכו אלפי עלים בגדלים וגוונים שונים. העלים חווים את עצמם כנפרדים זה מזה, אך למעשה הם כולם חלק מאותו עץ! ברומה לכך, כל חלקי המציאות הם חלקים של דבר גדול, ורק בגלל מוגבלות התודעה שלנו איננו יכולים לראות כיצד הם מתחברים לדבר אחד. אינסופיותו של אלוהים כל כך מוחלטת, עד שאין שום דבר בעולם חוץ ממנו, וכמו שאומרת התורה: "אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ" (דברים ד).

הרעיון של אחדות האל מתמצה בפסוק שבעיני רבים מייצג את לב לבה של היהדות: "שִׁמְעַיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד" (דברים ו). ה"אחד" שמופיע בקריאת האמונה הזו אינו עניין כמותי, כפי שאנחנו אומרים "תפוז אחד" ולא שני תפוזים. זוהי אחדות מהותית, שאי אפשר לחלק אותה. "הכול אחד" אומר שגם דברים שנראים לנו כמו סתירות או הפכים, הם בעצם צדדים משלימים של אותו דבר.

מחויב המציאות. האם תוכלו לדמיין חשבון בלי מספרים, מילים ללא אותיות, מוזיקה שאין לה צלילים? מה הופך ארבע רגלי עץ המחוברות לחתיכת דיקט – לשולחן? בכל דבר יש נקודה פנימית שמהווה את עצם העניין, התמצית שבלעדיה הדבר איננו הוא. אז מה הופך את המציאות למציאות? על פי היהדות, אלוהים הוא יסוד ההווה – הנקודה שעומדת בבסיס המציאות כולה, הדבר שמהווה את עצם הקיום. הנחת היסוד שלנו היא שהוא תמיד היה ותמיד יהיה, ואינו תלוי בשום דבר.³

משגיח. עם כל גדלותו ונשגבותו, אלוהים נוכח בתוך הבריאה ומשגיח עליה. כל יצור זוכה ליחס מיוחד המיועד לו בדיוק, ואף אחד לא נעזב לברו. האירועים, החוויות, ההצלחות והמשברים שבחינו הם כולם תוצאה של רצון אלוהי.

אופן ההשגחה האלוהית על העולם הוא אולי הדבר הקשה ביותר להבנה לשכל האנושי. לעיתים אנו מצליחים להבין מדוע הדברים מתנהלים כפי שהם, ולעיתים לא (ראו בהמשך, "ביטחון"). מצד אחד אלוהים מנהל את העולם על פי מערכת של שכר ועונש – החוטאים נענשים והצדיקים יוצאים נשכרים. אבל אם מביטים סביב, רואים שלא תמיד זה כך. המציאות של "צדיק ורע לו, רשע וטוב לו"⁴ איננה דבר נדיר כל כך. הסיבה היא שיש שיקולים נוספים, שאיננו בהכרח מכירים או מסוגלים להבין. רק משה רבנו, גדול הנביאים אשר הגיע להשגת האלוקות הגבוהה ביותר שכן אנוש מסוגל להגיע אליה, זכה גם גם להבין כיצד מנהל אלוהים את עולמו.⁵

אישי. אלוהים לא רק משגיח על הבריאה, אלא גם יוצר קשר אישי עם בני האדם. הקשר שלו עימנו מתבטא במגוון דרכים כגון נבואה, נתינת התורה לאנושות והשראת שכינה, שעל חלקן נרחיב בפרקים הבאים. הקשר שלנו איתו מתבטא בתפילה, לימוד תורה וקיום מצוות. הדיבור האלוהי עם בני האדם אינו נחלת העבר בלבד, כעין משהו היסטורי שקרה לאבותינו ולא לנו. גם היום אלוהים מדבר איתנו באופנים שונים, גם אם לא תמיד אנחנו שמים לב לכך. מה שאפיין את הנביאים היה לא רק הכישרונות והחוכמה שהיו להם, אלא הרגישות שלהם לשמוע את דבר האל. ככל שאדם יותר קשוב להווה, כך הוא יכול לשמוע ולהבין את המסרים האלווקיים המופנים אליו.

בתורה מסופר שאלוהים ציווה על אברהם אבינו: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אצאך" (בראשית יב, א). אם אברהם (אז עוד אברם) יסכים לעזוב את כל עולמו מאחוריו וללכת בעקבות הקריאה, הוא יזכה לברכה עצומה. אך בשום מקום לא נאמר מדוע דווקא אברהם נבחר על ידי האל מכל בני האדם. אחד ההסברים הוא שהקריאה האלוקית "לך לך" הושמעה על ידי האל בכל העולם כקריאה תת-הכרתית, כמו גלי רדיו רוחניים. כל אחד יכול היה לשמוע אותם, אך אברהם היה היחיד שחיפש – ושמע.

איך מאמינים?

הפעלה

האמונה היא תכונת נפש בסיסית שקיימת בנו, ידיעה ודאית שמעל השכל, אך זקוקה לפיתוח וללימוד מתמיד כדי להוציא אותה אל הפועל. לעצם האמונה באלוהים מתווספות שתי מצוות המבוססות על יחס נפשי שלנו כלפיו: אהבה ויראה.

אהבה ויראה

אהבה לאלוהים היא השתוקקות לקרבתו. מכיוון שאי אפשר להכיר את הבורא עצמו, נוכל להכיר אותו על ידי הכרת מעשיו, כלומר דרך העולם שברא. האהבה לאלוהים מתעוררת בין היתר מתוך התבוננות בגדלות הבריאה, בחוכמת גופנו, בניסים הקטנים של החיים. וכפי שכתב הרמב"ם: "בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים [של האל] ויראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול" (הלכות יסודי התורה ב).

יראה, לעומת זאת, היא תחושת אפסות שמתעוררת מתוך אותה התבוננות ממש: "וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו, וירא ויפחד וידע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה, עומד בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות" (שם). לעיתים כל מה שצריך כדי לעורר אותנו לאמונה הוא להקדיש כמה דקות של מחשבה לנושאים מרוקמים. אפשר להתבונן בכוכבים – בכמותם העצומה, במרחק הבלתי נתפס שלהם מאיתנו, ובמה שבוודאי נמצא אי-שם במרחבי הקוסמוס וכנראה לא נצליח לגלות לעולם. אפשר לחשוב על העובדה שחיינו הם דבר חולף שעתידי להסתיים יום אחד, ועל עוד ועוד שאלות קיומיות אשר פותחות פתח להכרת הבורא ולאמונה. גם התבוננות במאורעות שקרו לנו בחיינו, ב"צירופי המקרים" השונים,

בסימנים ששולחים לנו מלמעלה ושחוזרים על עצמם שוב ושוב, יכולה לעורר אותנו להתרחבות דעת שתוביל לאמונה.

ביטחון

הביטחון בבורא הוא חלק ממצוות האמונה. מהי מידת הביטחון? מנוחת הנפש מתוך אמונה שהבורא דואג לי, ועושה הכול לטובתי. כל מה שקורה לי ולאחרים הוא מדויק, מכיוון מלמעלה ונעשה מתוך שיקול דעת גדול לטובתי ולטובת העולם כולו. לפעמים איננו יכולים לראות כיצד הדבר נעשה באמת לטובתי, אך עלינו לדעת שהטובה היא לעיתים גלויה ולעיתים סמויה. לפעמים היא תוצאה של מעשה שעשיתי לאחרונה, ולפעמים של דבר שקרה לפני שנים רבות ורק עכשיו הגיע זמנו. לפי תורת הקבלה, אולי אפילו קורים לנו דברים בגלל מה שעשינו בגלגול קודם. פעמים רבות, מה שקורה לאדם הוא ורמז מהבורא כדי שיתקן או ישנה את דרכיו.

מידת הביטחון מסירה מהאדם דאגות ומתחים מיותרים, מתוך שהוא יודע שהכול בידי שמיים, וכמו שאמר רבי נחמן מברסלב: "כשאדם יודע שכל מאורעותיו הן לטובתו, זאת הבחינה היא מעין העולם הבא" (ליקוטי מוהר"ן, ד). גם אם הדברים אינם ברורים לנו לעת עתה, עלינו להתחזק באמונה שהכול לטובה. זו לא רק המלצה, אלא כך נפסק גם להלכה: "לעולם יהא אדם רגיל לומר: כל מה דעביד רחמנא, לטב עביד [כל מה שעושה הבורא, לטובה עושה]" (שולחן ערוך אורח חיים, רל).

מעשה ברבי עקיבא שיצא יום אחד לדרך ארוכה, ולקח איתו חמור, שנשא את חפציו; תרנגול, כדי שיקיץ אותו משנתו מוקדם עם שחר ללמוד תורה; ונר, שיוכל ללמוד לאורו. לעת ערב הגיע לעיר, אך בני העיר סירבו לארח אותו כבתיהם. במקום להתייאש הוא יצא והלך לישון ביער סמוך. במהלך הלילה נשבה רוח חזקה וכיבתה את הנר. לאחר מכן הגיע חתול וטרף את התרנגול, ואז הופיע אריה וטרף את החמור. רבי עקיבא נשאר בחוסר כול, ובוודאי חשב לעצמו בתסכול: "למה זה קורה לי?!". לפתע נשמעו צהלות סוסים, והוא הבחין מרחוק בקבוצת חיילים שכובשת את העיר. בזכות אירועי הלילה, שנראו בזמנו כמפח נפש, ניצלו חייו: הנר היה חושף את מחבואו, והחמור והתרנגול

היו עלולים להסגיר אותו. מכאן אמר רבי עקיבא: "כל מה שעושה הקב"ה – הכל לטובה" (ברכות ט).

שמות האל

בתנ"ך ובספרות היהודית מתייחסים לאלוהים בכינויים שונים: אֱלֹהִים, הקדוש ברוך הוא, אֲדֹנָי צְבָאוֹת, שְׁדַי, ריבונו של עולם, רחום וחנון, אבינו מלכנו, מלך העולם, אֵל, וכמובן, השם המפורש בן ארבע אותיות שאסור להגות – יהו"ה (מכונה גם שם הוי"ה). אם אלוהים הוא אחד, מדוע יש לו שמות רבים כל כך?

שמות מבטאים גילויים שונים במציאות. ניקח לדוגמה קצין בכיר בצבא: כשהוא בלשכה, קוראים לו המפקד, אך הרמטכ"ל מן הסתם קורא לו בשמו הפרטי. אשתו מכנה אותו בכינוי אוהב, פוצ'ק. ילדיו קוראים לו אבא. הוריו, אחיו וחבריו קוראים לו בשם החיבה שדבק בו בילדותו. בתקשורת מתייחסים אליו בתור האלוף... ובספר הטלפונים של השכן, שלפני שמונה שנים רצה לרכוש ממנו מכונית, הוא שמור בתור "שכן טויוטה". אף אחד מהשמות אינו "נכון" יותר מהאחרים. כל אחד מייצג בחינה אחת, צד מסוים באישיותו של אותו אדם. בבית הוא לא נותן פקודות או מסכם דיונים (בתקווה), ואילו בשיבת מטכ"ל הוא לא מספר סיפור לפני השינה ולא שואל אם נתנו שיעורי בית. כל שם מבטא רק צד אחד שלו, ואפילו אם נצרף את כל השמות, הכינויים וצדדי האישיות שלו, עדיין יישארו אזורים אפורים שאינם ידועים לנו.

בדומה לכך, גם אינסופיותו של אלוהים מופיעה באינספור גוונים, המיוצגים באמצעות שמות שונים. המדרש מספר כי כאשר אלוהים נגלה למשה בסנה הבורע, משה שאל אותו לשמו. התשובה שקיבל הייתה רבת-פנים:

שמי אתה מבקש לידע [=לדעת]? לפי מעשיי אני נקרא...
כשאני דן את הבריות, אני נקרא **אלוהים**;
וכשאני עושה מלחמה ברשעים, אני נקרא **צבאות**;
וכשאני תולה על חטאיו של אדם, אני נקרא **אֵל שַׁדַי**;
וכשאני מרחם על עולמי, אני נקרא ה'.

שמותיו הרבים של אלוהים מבטאים את דרכי הנהגת המציאות. לעיתים,

לפי הצורך, הוא חושף צדדים רחומים, ולעיתים מתנהג איתנו בקשיחות. אך עצמותו ומהותו לעולם נסתרות ונשגבות מפנינו.

השמות הקדושים. מבין שמותיו הרבים של אלוהים, שבעה נחשבים לשמות מקודשים יותר: הוי"ה (י־ה־ו־ה), א־דְנִי, א־לֵהִים, א־ל, א־לוֹה, א־הִיָּה, ש־דִי, צב־אות. לגבי שמות אלה ישנם כמה כללים:

- ◀ אין להזכיר אותם לבטלה, כלומר לבטא או לכתוב אותם בלי סיבה, ולא לנהוג בהם בכיזיון.
- ◀ לא משליכים לאשפה דפים או תשמישי קדושה שמופיעים בהם שמות קדושים. יש להניחם במתקן גניזה מיוחד, שממנו הם נלקחים לקבורה.
- ◀ לא נכנסים עם כיתוב של שם קדוש לשירותים או למקומות מזוהמים (האיסור כולל גם את הספר הזה...).

בספר זה אתייחס לאלוהים בכל מיני כינויים המקובלים בעולם היהודי: אלוהים (קוראים "א־לוקים"), הקדוש ברוך הוא, וגם בכינוי המקובל, ה' [קוראים "השם"].

מידע נוסף

כפי שנראה בהמשך, מצוות האמונה בעם ישראל איננה מתבססת על ראיות שכליות בלבד, אלא על "ראיות" – מלשון ראייה, אותו רובד בנפש שהוא מעבר לשכל ולתבונה.⁷ אך במהלך הדורות נעשה מאמץ להציג הוכחות לקיומו של אלוהים גם באופנים שכליים שיתקבלו על דעתנו, ואפשר לחלק אותם לארבעה סוגים מרכזיים.

הראיה הקוסמולוגית – סיבה ראשונה ואחרונה

לכל דבר שקורה בעולם יש סיבה שקדמה לו. המכוננית נוסעת כי מישוהו לחץ על דוושת הדלק; אם היא תילחץ והמכוננית עדיין לא תזוז, נבין כי סיבה מסוימת מונעת זאת. כשהתפוח של ניוטון נפל על ראשו, הוא הבין שמשוהו גרם לתפוח ליפול, וכך פיתח את נוסחת כוח המשיכה שלו.

מאז ומעולם ניסתה האנושות להבין מה גרם לעולם להיווצר. הפילוסופים היוונים חשבו שהעולם הוא קדמון – כלומר, היה קיים מאז ומעולם מבלי שהייתה לו נקודת התחלה. רק לפני שישים שנה החלו המדענים לקבל את תיאוריית "המפץ הגדול", הטוענת שלעולם יש נקודת ראשית בזמן. לפי תיאוריה זו, ברגע מסוים נוצר ריכוז אדיר של כל החומר והאנרגיה ביקום, והתפרצותו היוותה את נקודת הבריאה הראשונית. אבל המדענים לא עסקו בשאלה המרתקת עוד יותר – מה היה לפני המפץ הגדול? למרות הסקרנות, אין לנו יכולת לעסוק במה שקדם לזמן, למרחק ולבריאה.

היהדות מאמינה שאלוהים, שנמצא מעבר לחומר ולזמן, הוא שברא את העולם והוא שעומד בשורש כל התופעות. לכן הוא מכונה גם "סיבת הסיבות" – ה"למה" הגדול שאליו מובילות כל השאלות.

תפקידו של אלוהים לא הסתיים עם בריאת העולם. חוקרי הטבע מודעים היטב לכך שקיימת בכבריאיה תנועה מתמדת של התפשטות והתרחבות, צמיחה וקמילה. אפילו הספר שאתם מחזיקים כעת אינו באמת דומם. הוא מורכב ממיליארדי חלקיקים הנעים במהירות אדירה כל כך, עד שאיננו מסוגלים להבחין בעובדה שהוא עשוי, ברובו המוחלט, מריק (ואקום) – שום כלום.⁸ כדי שהעולם יתקיים דרוש כוח שיהווה אותו ללא הרף, כמו נורה שזקוקה לזרם חשמל רציף כדי להאיר. אם הבריאה הייתה רק אירוע חד-פעמי שנמשך שישה ימים בלבד, מה ממשיך לקיים את העולם מאז?

לפי היהדות, ששת ימי בראשית המוזכרים בתנ"ך הם ההתחלה שבה נוצרה המסגרת של העולם. כדי שהעולם ימשיך להתהוות, צריך שאלוהים יקיים אותו כל רגע מחדש. אפשר לתאר זאת במשל הבא: דמיינו לרגע אולם קולנוע חשוך, שמוקרן בו סרט על מסך גדול. אתם שוקעים בעליה המותחת, והכול נראה אמיתי כל כך עד שלעיתים שוכחים שזה רק קולנוע. אבל מה יקרה אם פתאום ייפסק זרם החשמל במקרן? במצב כזה תשתרר חשיכה באולם, הדמויות ייעלמו, ולא יישאר כל זכר לחיים הנפלאים שהתקיימו על המסך עד לפני רגע.⁹

בנמשל, ה"חשמל" שמקיים את המציאות בכל יום ובכל רגע הוא כוח הבריאה התמידי שאותו מזרים אלוהים. ועל כך נאמר בתפילה: "בְּרוּךְ אַתָּה ה'... הַמְחִדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית" (ברכות קריאת שמע של שחרית).

הבריאה המכוננת – התבוננות בגוף ובטבע

במפעל גדול לשוקולד עומדים פסי ייצור ארוכים, מכונות משוכללות ומשטחי אריזה שממלאים את האולם כולו. המכונות עובדות בקצב גבוה ובארגון מושלם, ואם תסתכלו מקרוב, תראו שכל מכונה וכל בורג נמצאים בדיוק במקום המתאים וממלאים את התפקיד שנועד להם, גם מבלי שיהיה שם ולו אדם אחד.

האם יכול להיות שהמפעל פשוט "נוצר מעצמו", ושכל המכונות נבנו בצורה אקראית? האם לא ברור שמישהו תכנן וסידר אותן במקומן, ושהוא שולט

על פעולתן ומתחזק אותן באופן שוטף? לא רק שחייב להיות מישהו כזה, אלא שברור שהוא עשה את כל זה למען מטרה מסוימת, אחרת לא היה מתאמץ לבנות מפעל מושלם כל כך.

אם כך הדבר לגבי מפעל אחד, על אחת כמה וכמה כשמדובר בעולם כולו. כשמתבוננים בחתיכת עץ או אבן, ועוד יותר – כשמבחינים בתחכום המדהים של הצמחים, של בעלי החיים, ומעל כולם של האדם, עומדים נפעמים מדרגת התכנון המדוקדקת. ככל שהאנושות לומדת יותר על העולם, כך מתברר שהתחכום שלו גדול עוד הרבה יותר משחשבנו, ותחושת ההתפעלות מהאדריכל העליון שתכנן אותו רק מתעצמת. מספיק להסתכל על מנגנון הפעולה של הלב – משאבה שפועמת 100 אלף פעמים ביום מבלי להתעייף; על העין – המצלמה המשוכללת בעולם, ואפילו על הדרך שבה צומחות השערות שלנו. התחכום והסדר המושלם של היקום מגלגלים את חובת ההוכחה לאקראיות על מי שרוצה לטעון שכל זה נוצר סתם כך. וכפי שהגדיר זאת אחד מגדולי הפיזיקאים בדורנו, הסיכוי שהעולם שלנו נברא "במקרה" הוא בדיוק אותו סיכוי שסופת הוריקן שעברה מעל מחסן גרוטאות תייצר מטוס בואינג...¹⁰

המקורות היהודיים מסבירים שאברהם אבינו, המאמין הראשון, הגיע לאמונתו מתוך התבוננות בעולם. המדרש מדמה את אברהם לאדם שהלך בדרך וראה ארמון מואר.¹¹ הוא תהה לעצמו: ארמון זה, מישהו הרי בנה אותו והדליק בו אור, אך מי הוא? באותו רגע הופיע בעל הארמון ואמר: אני הוא.

בנמשל, הארמון הוא העולם שלנו. אנחנו מקבלים אותו כפי שהוא, מבלי שהוא מעורר בנו יותר מדי שאלות. גם בעבר איש לא עצר לשאול "מיהו בעצם מנהיג העולם", עד שבא אברהם. כשהוא ראה את הסדר המדויק של יום ולילה, קיץ וחורף, הבין שיש יד שמסדרת את העולם. עצם השאלה והחיפוש הביאו את אלוהים להתגלות לפניו. העולם מעיד על בוראו בשתיקה, וכמו שאמר דוד המלך (תהילים ט): "הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹהִים, וּמַעֲשֵׂה יְדֵיו מְגִיד הַרְקִיעַ... אֵין אֱמֹר וְאֵין דְּבָרִים, בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם".

שורש המוסר

אנחנו מרגישים שיש אמיתות מוסריות שנכונות תמיד – לא לקחת שוחד, לא לפגוע ביצורים חסרי ישע, להכיר תודה. עצם התחושה שלנו שיש "מעשה נכון", מעידה על מציאותו של שורש מוסרי עליון.

הבעיה היא שלעיתים קרובות אינטרסים אישיים משבשים את שיקול הדעת המוסרי שלנו. למשל, רוב בני האדם יסכימו שגנבה היא דבר מגונה. ובאמת, כשזה נוגע לדברים גדולים כמו מכונית או ארנק, כולנו שומרים על החוק ואיננו מעלים על דעתנו לקחת אותם בלי רשות. אבל מה לגבי דברים קטנים, כמו טעימת פיצוחים בחנות בשביל הכיף, או הדפסת מסמכים אישיים בעבודה בלי רשות? מבחינה מוסרית טהורה, אין הבדל בין גנבה של מיליוני דולרים ובין גנבה של כמה אגורות – מוסר אמיתי הוא דבר מוחלט, שנכון בכל זמן ובכל מקום.¹²

האמונה באלוהים, בהשגחתו המתמדת ובחוקים הנצחיים שהעניק לנו, היא הבסיס של מערכת ערכים מוסרית באמת, שתישאר יציבה גם כשהאידיאולוגיות ישתנו, וגם כשאין בסביבה שוטרים או אמצעי אכיפה. הסיפור הבא הוא דוגמה לכך:

פעם נסע יהודי אחד בעגלה רתומה לסוסים, כמנהג אותם ימים. בצד הדרך עמד מטע תפוחים עסיסיים, והעגלון שהסיע אותו לא התאפק ועצר לקטוף לעצמו פירות, כמובן ללא רשות הבעלים. הוא חשב לעצמו "בסך הכול תפוח אחד, למי זה כבר יפריע", וביקש מהנוסע שיצעק אם יראה מישהו מגיע. בדיוק כשעמד לקטוף תפוח, צעק לו הנוסע: "רואים!". העגלון הסתכל לצדדים, אך לא ראה איש. הוא ניגש לשדה שוב, אך גם הפעם, ברגע שנגע בפרי, צעק הנוסע "רואים, רואים!". הדבר נשנה כמה פעמים, עד שלעגלון נמאס. הוא שאל את היהודי: "מדוע אתה צועק סתם? אין כאן איש, אף אחד לא רואה!". הנוסע נשא את עיניו כלפי מעלה ואמר: "בני אדם אולי לא רואים, אבל יש מי שרואה..." (מסופר על רבי ישראל מאיר הכהן, ה"חפץ חיים").

חוויה רוחנית

אפשר לדבר על שוקולד כל היום: להסביר ממה הוא עשוי, לתאר את הארומה של כל סוגי הקקאו הגדלים בעולם, להסביר את ההבדלים בין שוקולד עם 60, 70 או 80 אחוזי קקאו, ואיך כל אחד מהם מתפצפץ אחרת על הלשון. אפשר לדקלם בעל פה את שמות היצרנים, הסוגים והזנים, ואפילו ללמוד כיצד מייצרים אותו לכד בבית. אפשר לדעת את כל זה, ועדיין לא להכיר כלל את טעמה של קוביית שוקולד.

אפשר גם ללמוד כל היום על מרחבי הקוסמוס, על נצחיות הזמן ועל אינסופיותו של הבורא. אבל זה דבר אחד ללמוד על כך, ודבר אחר לגמרי "לטעום" אותו – להרגיש יום בהיר אחד שהאינסוף הזה פונה אליך. החוויה יכולה להתבטא בדרכים שונות: תפילה שנענתה, חלום נבואי, תחושת "דו'הו" או אינטואיציה חזקה. קשה להסביר אותה במילים, אבל היא אחד הדברים המרגשים והמפעימים ביותר שאפשר לחוות. אנשים רבים שעברו חוויה רוחנית העידו שהיא אירוע מטלטל שאחריו חייהם לא חזרו להיות אותו דבר.

מה גורם לחוויה רוחנית? איש עוד לא הצליח להבין. ועם זאת, אם מסתכלים על הסטטיסטיקה, פעמים רבות חוויה רוחנית מתרחשת כשהאדם נמצא מחוץ למסגרת החיים הרגילה שלו: טיול במקום רחוק, אירוע קיצוני כמו מלחמה או מחלה (לא עלינו), מצב נפשי מיוחד. נראה שיש יותר סיכוי לחוות אותה כאשר האדם נושא בתוכו שאלה משמעותית, שעושה אותו קשוב יותר למציאות ולהוויה. אבל לפעמים זה יכול לקרות סתם כך, כמו זה שחווה חוויה רוחנית באמצע קריאת ספר של דוסטויבסקי:

אני זוכר את עצמי רוכב ברכבת ההפתעות הסוערת של הספר "האחים קרמזוב" במשך מספר שבועות. ואז, יום אחד לקראת סיומו של הספר, זה קרה. רגע שאני יכול לתאר אותו רק כנס. פתאום באמצע הקריאה, נדמה לי שזה היה כשאליושה נשא את הנאום שלו על קבר הילד הרך, הכול התחבר, המציאות כולה הופיעה לפני שקופה וצלולה.

קשה לתאר מה ראיתי שם, ואני גם לא בדיוק זוכר. אני רק זוכר שזה היה רגע של התגלות מהסוג הזך ביותר שנובע ישירות מהלב. אני יודע כמובן שבקנה מידה רציונלי לא הייתה פה הוכחה לכלום, אבל זה כל מה שהייתי צריך. מה שאני זוכר הוא שבאותו רגע אמרתי לעצמי

שבעולם שקיים בו דבר יפה ומושלם כל כך חייב להיות גם אלוהים, כי עצם קיומו של הדבר הזה כבר מצדיק את קיומם של כל הדברים הטובים והרעים בעולם. הייתי בן עשרים ואני זוכר שנשבעתי לעצמי שלעולם לא אשכח את הרגע הזה. שתמיד, לא משנה לאן אגיע בחיים האלה, אזכור שהיופי האינסופי הזה קיים. הזכרון שהיופי הזה קיים יהיה הקמיע שלך, הבטחה תמידית של האל שהוא איתך כאן בעולם.¹³

בדרך כלל אי אפשר לאלץ את עצמנו לעבור חוויה רוחנית, אבל בהחלט אפשר לעזור לה להופיע. כדי למצוא את אלוהים צריך תחילה לחפש אותו. חכמינו אמרו: "הכל בידי שמיים, חוץ מיראת שמיים" (ברכות לג), והתכוונו לכך שאף שאלוהים קובע הכול בכריאה, דבר אחד הוא השאיר לאדם – לבחור אם להאמין בו. וכמו אברהם אבינו, כאשר האדם מחפש את אלוהים, אלוהים משיב לו באותה מטבע ומופיע בפניו.

עם זאת, לא יהיה זה חכם לשבת ולצפות לחוויה של קולות וברקים. פעמים רבות החוויה הרוחנית מופיעה בצורה עדינה ואינטימית יותר, אבל כזו שמשאירה אותנו בוודאות מוחלטת לגביה. כדי שזה יקרה, צריך קודם כול לחבוש את משקפי האמונה ולבקש את האל מבעד לערפל שמסתיר אותו מאיתנו. אפשר להתחיל לדבר איתו, להתפלל אליו, לבקש ממנו שיופיע ברמזים שיהיו ברורים לנו. וכשהתדר הפנימי יכוון לאמונה, נוכל לשמוע סוף סוף כיצד אלוהים מדבר אלינו.

חמש נקודות על אמונה

1. **כולם מאמינים במשהו.** כל תפיסת עולם, תיאוריה או מדע מבוססים על הנחות יסוד נתונות שאי אפשר להוכיח. לפי היהדות, אלוהים הוא האקסיומה של העולם.
2. **תשתית המציאות.** אלוהים איננו דמות או ישות דמיונית, אלא מציאות אינסופית שקודמת למרחב ולזמן. יש לו מספר שמות והחשוב שבהם הוא שם הוי"ה, המרמז לכך שהוא היה, הווה ויהיה, ומהווה את העולם מחדש בכל רגע.
3. **מתגלה במגוון דרכים.** אי אפשר להכיר את האינסוף באופן ישיר, לכן אלוהים מתגלה אלינו בכל מיני צורות. השמות הרבים של אלוהים מבטאים למעשה את צורות ההתגלות השונות: בעל חסד, נוקם או מלא רחמים.
4. **מוגבלותו של השכל.** השכל הוא כוח נפלא המייחד את בני האדם משאר היצורים, אבל יחד עם זאת הוא מוגבל ועלול להטעות, ולכן צריך להיזהר שלא לראות בו את חזות הכל. אמונה שלמה היא גבוהה יותר מהשכל, כי היא מחברת אותנו אל ה"מעבר", אל השורש של כל המציאות.
5. **פשוט להאמין?** בניגוד למה שאנשים חושבים, אמונה באלוהים איננה דבר קל, ולכן זו מצווה שלפעמים פשוט צריך להתאמץ ולקיים. יש כל מיני דרכים להגיע לשם: לימוד תורה, התבוננות בעולם או חוויה רוחנית.

להרחבה

- ◀ **ספר האגדה**, חלק רביעי – "הקדוש ברוך הוא". אוסף מדרשים העוסקים בדמותו של אלוהים.
- ◀ משנה תורה לרמב"ם, ספר המדע, הלכות יסודי התורה (אפשר לדלג על פרקים ג-ד). שיטתו של רמב"ם בדבר ידיעת והשגת האל.
- ◀ חובות הלכות, רכנו בחיי אבן-פקודה, שער הביטחון (רצוי עם ביאור "לב טוב").
- ◀ **המהפך**, סדרת ספרים מאת הרב זמיר כהן. המדע פוגש את התורה.
- ◀ **בגן האמונה**, הרב שלום ארוש. ספר יסוד על מהי אמונה ואיך מגיעים אליה.